

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an: 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESSE

"İdjtihad,, Constantinople

Téléph: St. 865

xxvième ANNÉE

1 Septembre 1930

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No: 304

ABONEMAN:

Seneliği [24Nushâ] Türkiye için 2 1/2, Âlâ kâğıdı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève.

Yirmi altıncı sene

1 Eylül 1930

hakikatin sen olduğunu bildiğim için hakikat olmayan şeyleri daima aklımdan uzak tutmağa gayret edeceğim.

— Gönülümdeki mukaddes mabedinde işgal ettiğim yeri bildiğim için bu kalbden bütün fenalığı daima kovmağa ve aşkını çiçeklenmiş olarak muhafaza etmeğe gayret edeceğim.

— Ve hareket etmek kuvvetinin bana senin kudretinden geldiğini bildiğimden her hareketimde seni ifşa etmek benim cehdim olacaktır.

.

— Arzularım pek çok ve göz yaşlarım aci idi. Fakat beni her zaman merhametsiz redlerle kurtardım, ve bu lütfün bütün hayatımı tezin etti.

— İstemeden bana ettiğin büyük ülvî lütuflerine - bu semaya, bu ziyaya, bu vücutla bu ruha ve bu akla, her gün beni layık gelmekdesin, ve böylece her zaman galip gelen arzulara beni galebe ettiriyorsun.

— Bir çok tenbel günlerimde gayip olan zamana içim yanımıştır. Fakat bu zaman hiç bir zaman asla heba olmaz, efendim. Sen hayatımın her dakikasını kendi ellerinin içine almışsındır.

— Mevcudatın kalbinde gizli olarak tohumları filize, domurcukları çiçeğe, ve çiçekleri yemişe tahavil ediyorsun.

Türkçeye çeviren : Melek Sabri

PIERRE LOTİYE A'ID HATIRATDAN

HAMAMDA

(Pierre Loti) nin en ziyade hoşuna giden şey samimi dostlarına karşı Türklere müteallik her hususu biliyor gibi görünmekdi. Türkçe ders almak, yanında türk hizmetkâr bulundurmak o gayeye matuf nümâyışlardendi. Şiir ve hayal dahisi olan o mümtaz ve belîğ muharrir bu gibi görünürlere pek ziyade ehemmiyet verirdi. Mümtaz dostları o sıralarda İstanbula gelen (Sara Bernar), (Coquelin) ve saire gibi büyük artistler, sefarete mensub mühim zevat, (Votour) un zabitanı ve saire idi. Birlikde gezmediğimiz günlerde (Pierre Loti) bunların biri ile gezerdi. yahud (Voutour) da bir ziyafet verirdi. Gezinti veya yemek, koca dahinin türkçe bilmeyen dostlarına, bir türk

kadar türk olduğunu göstermeğe vesile olurdu.

Fakat koca dahi bir türk huzurunda türkçe bir kelme bile söylemek istemezdi. Çünkü becerememekden çekinirdi. Değrusu beceremezdi. Bütün malûmatı bir kaç kelimeden ibaretti.

Bir gün halis türk tiyatrosunu görmek istedi. Göksuda bir orta oyununa götürdüm. oyunu galiba (Hamdi) idare ediyordu. Koca edib bundan çok memnun olmuşdu.

Diger bir gün bir hamam alemîni görmek istedi. Hamama götürmek orta oyununa gitmek kadar kolay değildi. Çünkü İstanbulun o zaman ki hamamlarından bazıları hakkında fena fena şeyler söyleniyordu. (Pierre Loti) Fransa encümeni danişi azasından ve bahriye kaymakamlarındandı. Manen ve maddeten büyük bir mevki sahibi idi. Ben de tanınmış bir memur idim. Şüpheli bir hamama girmek ne onun haysiyetine nede benim hal ve mevkiime yakıştırdı. Diger cihetden iffet ve ismetini muhafaza etmiş yüzlerce hamam var iken vas'î aslîsi hilâfına birer çirkâbı ahlâka tahavvül eden ve adedlere üçü, dördü geçmeyen fena bir hamama öyle bir misafir ile gitmek muhtesem ve müdebdeb bir sarayda müzeyyen ve mükellef salonları bırakıp gerizlerinde dolaşmak kabilinden hem çirkin, hem de hamakatkarane ve belki mücrimane bir hareket sayılırdı. Hatta öyle bir hareketi beşeriyetin necib ve nebil layuad tezahürat ruzımerresini görmeyerek halkın her hangi sınıfı arasında olursa olsun alel ekser tesiri veraset, sevki fitret, zafı irade, noksanı terbiye, tazyiki ihtiyac, taklidi akran, mütabiatı muhit, fıkdanı tecrübe gibi avamil ve müessiratin tahakkümü altında zuhur eden ahlâksiken ve gayri Umumî vekayii biraz da hayalât ve mübaligat ile karıştırarak insanın ahlâkı ve hakikati, diye yazan bir takım roman muharrirlerinin irtikâb ettikleri cinayetler nevinden ad ederim

(Pierre Loti) yi hanki hamama götüreceğimi düşünmeğe başladım. Beyoğlu ciheti onun hoşuna gitmeyordu. O İstanbul tarafını seviyordu. Her halde İstanbul tarafında bir hamam ihtiyar etmek lâzım idi. (Cığaloğlu) hamamını muvafık gördüm. Kendisine söyledim. O da münasib gördü.

Bir gün İstanbul tarafında birleştik. Bir arabaya bindik. Doğruca (Cığaloğlu) hamamına gitdik. Kapudan girer girmez zeki hamamecılar bizim ne ağırlıkta adamlar olduğumuzu derhal anladılar. Hep hizmetimize koşdular. Bizi güzel

tefriş edilmiş bir peykeye çıkardılar. Peykenin bir tarafına ben oturdum, diğerine (Pierre Loti) oturdu. Refikimin (Pierre Loti) olduğunu kim-
senin anlamamasını isteyordum. Çünkü bir hafi-
yeye rast gelsek, (Pierre Loti) nin hamama
gitdiğini jurnal etse belki mabeyn için bir mesele
olabilirdi. Zaman böyle hezryanlara ehemmiyet
veriyordu. Vakia bundan ne (Pierre Loti), ne
de benim için bir zara terettüp etmezdi. Çünkü
(Pierre Loti) Türklere dostluğu ile maruf idi.
Hatta onu (Loti Paşa) diyerek alaya alanlar da
vardı. Beni de her kes namuslu bir adam bili-
yordu. Şu halde jurnal bize ne zarar verebilirdi?
Olsa olsa emsalinde vuku bulduğu üzre onun
yanına gitmekliğim men olunurdu. İşte en ziyade
korduğum şey bu idi. Çünkü o gibi bir ademin
suhbet ve muhabbetini büyük bir nimet sayı-
yordum.

Peykeye oturduktan sonra hamamcıya :

— Arkadaşım Mısırlı bir beydir. Türkçe bil-
miyor . İstanbulun hamâmlarını görmek istedi.
Buraya getirdim. Bize Şark usulinde eyi hizmet
et, dedim.

Hamamcı sözlerinden eyi bir hamam ücreti
alacağını anlamıştı. Hizmetimize üç, dört dellâk
verdi . Bizi ipekli, temiz, hatta bazıları yeni
peştemallar, havlular içinde müstağrak eylediler.
Esvabımızı çıkarmağa başladık. (Pierre Loti)
galiba daha evvel böyle bir alemde bulunmadığı
için ürkek davranıyordu. Kendisini tatmin etdim.
Temiz bir hamam olduğunu, burada fenalık bu-
lunmadığını temin etdim. Nihayet tamamen so-
yunduk. (Pierre Loti) ile bana büyük, küçük
bir çok peştemallar, havlular sardılar. Omuzlara
üç dört havlu koydular. Başa yine iki üç havlu
geçirdiler. (Pierre Loti) ve ben hamam içinde
koca sarıklı adamlar olduk. Bu halden koca
edip pek hoşlanıyordu. Kim bilir, belki kendini
bin bir gece aleminde ad ediyordu. Her birimizin
koltuğunda iki dellâk olduğu halde bizi peyke-
den indirdiler. Terlikler ile taş yerine indik.
Orada ayaklarımıza pek yüksek ve sedefli
nalınlar geçirdiler . Bu yüksek na'linle ne-
rede idi ? malûmya ! bunların modaları
çokdan geçmiş idi. Hiç bir müşteriye çıkarıl-
mayordu. Fakat biz şark usuli dedikya ! kurnaz
hamamcı anlamış. tam şark usulinde bize bir
hamam alemini gösteriyordu. Fenamı yaptı?
hayir. zaten ben böyle arzu ediyordum. Koca
dahinin görmek istediği hamam âlemi de böyle
olmak lâzım gelmez mi idi ?

Yan taraflarımızda dellâklar bizi tuttukları
halde yüksek nalınlar üzerinde pek büyük müş-
kilât ile yürüdük. Oradan sıcağa girdik . bizi
yüksek nalınlardan indirdiler. alçak nalınlar
giydirdiler. artık her birimizin bir halvete girip
yikanması lâzım geliyordu. (Pierre Loti) nin
eline bakdım. sıkı sıkı bir şey tutuyordu. galiba
çalarlar diye korkmuşda parasını mendilinin
içine alarak sıkı sıkı tutuyordu. Koca edibin
yikanacağı halveti nazarı tedkikden geçirdim.
pek güzel temizlenmiş idi. leğen, sabun, lif, kise
hep hazırlanmış idi. Kendisine :

— Burada yıkanacaksınız, dedim.

Sonra ben diğer bir halvete gitdim. yikanmaya
başladım. Fakat üç dört dakika geçmeden arka-
daşımın eyi yikanmadan çıktığını haber verdi-
ler. Maksud yikanmak değil, (Pierre Foti) nin
kapislerini tatmin etmekten ibaret olduğu için
ben de yikanmayı brakarak hemen dışarı fırla-
dım. Çıkıldığı esnadada aynı merasimle çıkıldı-
ğını söylemeğe hacet yokdur zan ederim. Peykeye
vardığım zaman (Pierre Loti) başında büyük
sarık, havlılar içinde gömülmüş, peykenin bir
tarafında uzanmış beni bekliyordu. Üzerimdeki
havluları değiştirdiler. Peykenin diğer tarafına
çıkıdım, uzandım. (Pierre Loti) ye temiz bir
nağile yapılmasını söyledim. Sür'atle yapub
büyük edibin önüne koydular. yavaş yavaş
çekmeğe başladı. Bir el aynasınında getirilme-
sini istedim. getirdiler. (Pierre Loti) ye ver-
diler. Bu hal, bu kıyafet dahii azamın çok
hoşuna gidiyordu.

Dellâklara bizi adet vech ile oğmalarını söy-
ledim. (Pierre Loti) dilkden memnun oluyor-
du. Maksudım bütün bu adetleri göstermekdi.

Hamamcı kumkuma içinde gül suyu getirdi.
Aldık, süründük. Sonra esvablarımızı giydik.
Koca edib hilkaten hem ince belli hem de pek
güçük ayaklı idi.

Çıkarken hamam ücretinin tediyesini bana
bırakmasını rica etdim. Çünkü müteaddid bah-
şişler verilmesi lâzımdı. Bir acamlılık yapı-
bilirdi. kabul etmedi. kendisini kıramazdım.
Hamamcıdan bütün bahşişleri dahil etmesini,
toptan bir hesab göstermesini söyledim. Ha-
mamcı hesabı yaptı. yaptığı hesab üzerine
parayı verdik. çıktık. fakat ne o yikandı,
ne ben yikana bildim. (Pierre Loti) nin mak-
sadı bu âlemi görmekdi. Dellâk elinde hamam
sularile yikanmak değildi. Arzusu tamamen
hasıl olmuşdu.